

VÁSÁRHELY — ÉS A KÉPZŐMŰVÉSZET

(A Tiszatáj körkérdéseire küldött hozzászólások folytatása, valamint a közölt cik-
kekre vonatkozó reflexziók.)

B. SUPKA MAGDOLNA

művészettörténész, Budapest

Körkérdéseiket olvasva úgy éreztem, hogy én azokat már előre megválaszol-
tam az 1964. évi Vásárhelyi Őszi Tárlat katalógus előszavában, s mivel lényege-
sebbet, tömörebbet azóta sem tudok: minek toldani a magam meg a mások szavát.
Hiszen minden oldaláról megforgatták már ezt a vásárhelyiséget, a kérdés alapos
kutatói. Hát még azóta: az évenkénti tárlat alkalmából, a nemzeti galériabeli
csoportkiállítás alkalmából, ankétokon, írásokban — az egyes művészek munkássá-
gával kapcsolatban is. Megtisztelő újabb felhívásukra meg a szeptemberi számuk-
ban olvasott körkérdés-válaszokra még inkább azt éreztem, hogy az elmélkedés a
kérdésről folyamatos és gazdag, a művészek maguk pedig dolgoznak tovább. Mi
okozza tehát e téma eleven feszegetését, hiszen ettől sem gyorsabban, sem lénye-
gesen másként nem fognak festeni az eddig idesorolható művészek.

Ösztöneim, tapasztalataim mélyéről ez sejlett fel: hátha a háttérben valami
vetélkedőről van szó — a különböző jellegű-célzatú művészeti felfogások, „csopór-
tok” között? Ez hasznos is lehet, de csak az alapvető kérdések, rugók tisztázása
után. Nos, azt, hogy milyen az alapjellege a vásárhelyi művészetnek: sokrétűen
körvonalazzák a hozzászólások, írások. De hogy mitől ilyen, talán ehhez még
tudnák nagyon kézenfekvő, mégis alig említett nézőpontból hozzászólni.

Tűnődésem kiindulópontja ez: mit vitatnak a vásárhelyi művészetben, és
milyen okból?

Az idevonatkozó kérdések és válaszok hátterében, érzésem szerint, valamiféle
kimondatlan vagylagosság bujkál — mintha végül is azt kellene eldöntenünk, hogy
városias értékű-e *vagy* provinciális ez a vásárhelyi művészet, európaias is *vagy*
„csak” magyar, modern-e *vagy* korszerűtlen? S a válaszokból immár egy évtizede
közben ez csendül ki: kétségtelen esztétikai érdemei mellett, ez a festészet te-
matikájában szűk, mert tudatosan belterjes, témáiban a mezővárosi múltat idéző,
s e nosztalgiája révén — realiztikusan korszerű formai kifejezése ellenére — mégis-
csak provinciális.

Nézzük hát először a provincialitás kérdését. Nékem Bartók, Juhász Gyula,
Tóth Árpád, Krúdy, Ady „vidéki” élményei — és ugyanígy Egry, Rippl-Rónai, Nagy
István, Koszta, Mednyánszky magyar vidéki revelációi: európaiak és egye-
temes jelentésűek, még a legszűkebb tematikájú művek esetében is, mert tar-
talmi tömörségük egyetemes érzületet érint, mivelhogy azzal egyenértékű formai
kifejezésre talált. Hiszem, hogy Van Gogh vagy Dosztojevszkij szobából sem ki-
mozdulva, akár egyetlen padlóra látványából világot teremtenének ma is — a kor,
az egyéniségük, a képzeletük és élményeik szerint. Úgy gondolom: lehet maian,
modernül, történelemszerűen szólni — kazlakról, fészerekről, tanyákról is, még
úgy is, ha elégikus hangulat festi alá e látványok múlt természetét. Legyen nyoma
piktúránkban, okvetlenül, ipari és agráréletünk fejlődésének, a civilizáció városias
alakulásának a vidéken, vagy tölem akár a stress-nek nevezett mai jelenségeknek,
de: valakiknek emléket kell állítaniok a megőrzés, a hagyomány érzelmi élményé-
nek is, mert ugyan milyen művészet az, amely híjával van a tűnő dolgok feletti
tűnődésnek? Azt hiszem, nem a témákör szűkösége dönti el majd a vásárhelyi
művészet országon belüli értékét, hanem a „szűk” belüli intenzitás, a mű-
vészek tehetség- és képzeletbeli erőfeszítésének, koncentrációjának latba vetése.

A „vidék” kérdését — a várossal szemben — két, optikailag és pszichikailag fontos oldaláról szeretném még megközelíteni. Mindkettőnek alapja az a hangulati elem, amely a világ minden tájának „vidékein” hozzátartozik a művészethez. Különbőféle magyar vidéki városok, falvak atmoszféráját, azon belül az alföldiekét külön is, igyekeztem átélni, és meglepődtem például az azonos földrajzi kategóriába sorolt „alföldi” festészet különbözőségén, a *genius loci* tekintetében. Minden falu-város másra ihlet, más-más művészi alkatot vonz magához. Ennek a vonzásnak elsőrendű kelléke a természet, amely a vidéken beleszövi magát a falvak, városok arculatába. Én városi ember vagyok, de a természetet az, ami vonz, oltóhatatlanul annak sugárkörébe vágyom, s ugyan tűnődhetek, hogy miféle „narodnyikság” ütheti fel a fejét bennem, amikor a nyesett fájú parktól — legyen az bármily világhírű — hamarosan nyugtalan leszek, de a mártélyi, a Körös-parti fűzekről soha, — s hogy elkedvetlenedem azoktól a vidéki sablonházacskáktól, amelyeknek aránya — ablakok-ajtók-tető méretviszonya — vélt praktikum jegyében unalmat ásít, menthetetlenül kispolgári, viszont megunhatóan érzem a régi vályogházak homlokba húzott kalpagját, falaik érett gömbölydedségét, tornácaik, oszlopaik magyarul-klaszikus méltóságát.

Megöröktésre bizonyára méltóak e látványok, s éppen képzőművészeti megöröktésre, s éppen nem arra a naturalisztikus látképezésre csupán, amely múzeumok helytörténeti anyagát hivatott szaporítani. S ha éppen Vásárhelyen sűrűbbre és ódonabbra fogalmazódott a múltbeli formák beszéde sok más magyar vidékénél — hát akkor miért ne éppen az ottani képzőművészet legyen erre érzékeny és figyelmező? De nem csak a látványok, a formák, s az élet sűrűsége jellemző Vásárhely hangulatára, hanem a csend sűrűsége is. Azt hiszem, a nagyobb jelentőségű művek általában a csendben fogamzanak, s nem csak a pillanatnyi, a munkához szükséges csendben, hanem az azt megelőző érlelési idő és hangulat csendjében. Csodálatos, hogy a vidéknek, a csendnek és a bensőséges művészetnek ezt a fajta összetartozását — mint talán túl egyszerű okot és magyarázatot — nem veszi állandóan tekintetbe, nem kalkulálja bele a kérdésbe, a művészetről tanakodó irodalmunk.

Hihetőleg sok és másféle megvilágításban láthatnók a vásárhelyi és a városi festészet mibenkülönbözésének kérdését, ha ellenpróbaként néhány hónapos vagy éves kölcsonös áttelepülés történnék a művészek között. Tornyai János jó eredményt, hasznos ocsúdást várt volna attól, ha akár csak egyetlen éjszakát virrasztának a parasztok, úgy mint tették a városiak, de persze igaz tűnődésre szánva az éjt, a tunya álom helyett. Gondolom, akadnának a „városiak” között, mint eddig is, akik ráízelelnék Vásárhelyre, tanyástul-kazlastul, legfeljebb nem hagynák magukat „le-alföldi-festőzni”, akadnának mások, akik egy nap alatt megszökne, és akadnának vásárhelyiek, akiket megragadna a városban uralkodó épületformák, gyárak, üzemek látványa, hangulata. De hogy a „városi zaj”, e közhelynek számító jelző megzavarná őket a kontempláció csendjében, az valószínű.

Egészségesnek az tűnik képzőművészetünk szempontjából, ha kit-kit rábizunk kedvelt témáira, annak végső érleléséig, amellyel betelvé, ki tudhatja előre, nem lep-e meg bennünket s önmagát is Vásárhely a kialakulóban levő új városkép és új képzőművészeti szociográfia szemléjével. Mindenesetre ihlető kell hogy legyen ez idő szerint is maga a hely, az atmoszféra, ha annak összművészete ilyen vitaindításra ösztökélő, s ha arra gondolunk: van olyan művésztelepünk is, ahol igen kedvező munkafeltételek mellett sem alakul ki helyileg sajátos képzőművészet: jól kell sáfárkodnunk ezzel.

NÉMETH LAJOS

művészettörténész, Budapest

Itt volna már az ideje végre együtt látni a „vásárhelyi művészet” jellegzetes alkotásait, nemcsak az eddig megrendezett tizenhárom őszi tárlat válogatott anyagát, hanem az elődöket is, azt, ami Tornyaiék művészetéből idekiváncsolkzik, és az összekötő láncszemeket, Kohánt, Kuruczot együtt a mai fiatalokkal. Egy ilyen gyűjteményes kiállítás már a rendezés közben is provokálná az elvi tisztázást: mi tekinthető vásárhelyinek, s mi nem? Az ott élők, az ott dolgozók, vagy az oda csupán csak néha lejárók, de magukat mégis valahogy oda sorolók is? Topográfiai fogalom-e a „vásárhelyi művészet” vagy inkább eszmei? És egy ilyen kiállítás segítené a művészettörténetileg legfontosabbat, egy tudományos monográfia megírását, amely rekonstruálná a történeteket, közölné a dokumentumokat, és tuda-

mányos objektivitással analizálná ezt a homogeneitásban is oly sokrétű, alapjában inkább csak érzett, mint feltárt fogalmat, hogy „vásárhelyi művészet”. Volna mire támaszkodni. Kiss Lajos megvetette az alapokat, Galyasi Miklós már tartógerendákat is emelt, és Dömötör János is sok téglával gazdagította a nagy monográfia megépítésre váró épületét. Sajnos fiatal művészettörténészeink azonban hamarabb vállalkoznak egy szellemi konstrukcióra, szellemes polémiára, mintsem nekiveselkednének a tudományos aprómunkának, a történeti faktumok kutatásának, a művészi jelenség kritikai analizésének. A Tiszatáj szerkesztősége nagy segítséget nyújtott a vita megrendezésével ehhez az elodáztatatlan munkához, hiszen számos találó gondolat, tovább fejlesztésre méltó tudományos hipotézis merült fel már eddig is. Mi sem vállalkozhatunk másra, mint a kérdések továbbgondolására, problémák pendítésére, hiszen minden prejudikáció az elsietség veszélyét rejt magában.

Hogy mennyire a levegőben van egy ilyen tudományos tisztázásnak a szüksége, mutatja egyébként e vita lefolyása is. Jóllehet, a szerkesztőség elsősorban művészetkritikai aspektusból kérte a hozzászólásokat, adottnak vette tehát magának a „vásárhelyi művészetnek” a fogalmát, többen a hozzászólók közül mégis megpróbálták tisztázni magának a fogalomnak a napi használatban eléggé át nem gondolt, összetett jelentését is. Nem is történhetett másképp, hiszen — a tizenharmadik őszi tárlatról véve a példát — ha a „vásárhelyi művészet” képviselőjének minősítjük a vásárhelyi telepen gyakorta megfordult Kondor Béla tragikus ihletű „Pierot-püspök”-ét, vagy a néhány évvel ezelőtti zseniális „Darázs király”-át — hiszen a kép születésekor a képalkotás láncreakciója a mártélyi darazsakról készített skiccekből indult —, vagy pedig ugyancsak a „vásárhelyi művészet” új gyűmölcsője Orosz János „Nap, Hold és állatok” című szimbolikus képe — amelynek „népi szürrealizmusa” nem is annyira a kortárs festőkéhez, mint inkább Garcia Lorcaéhoz és Nagy Lászlóéhoz rokonul —, akkor a „vásárhelyi művészet” fogalmát meglehetősen bőre szabtuk, ezért a jövőjének a kutatása egyúttal a modern magyar figurális festészet lehetőségeinek és fejlődéstendenciáinak a számbavétele.

A köztudatban élő, tudományosan még nem kellőképp analizált és ezért nem is eléggé meghatározott „vásárhelyi művészet” fogalom jelentése azonban nem ilyen tág. A „vásárhelyi iskola”, legalábbis kialakulásában szorosan kötődött egy meghatározott tájhoz, és az ott élő emberek etnikai és etikai specifikumaihoz. A Tiszazug légköri játéka, a jellegzetes lila pára, a mindig tisztára meszelt házak éles kontúrja és körülhatárolt síkja azt bizonyították, hogy itt már a tájban volt valami stílusképző erő, amely alkalmas volt arra, hogy a Munkácsy-tradíció modernebb változatban újjászülessék. Ez a tájból és a helyi etnikumból sugalló stílusformáló erő az „alföldi iskola” mestereinél még a romantikus realizmus formanyelvén jelentkezett, Kohán György műveiben azonban — némi Aba Novák-hatást és a kubizmus elvét magába szíva — monumentalitással telítődött és némiképp a modern mexikóiak irányába fejlődött, Kurucz D. István ízes neoprimitivizmusában pedig átgondoltabb képépítési és térszerkesztési elvek szigorították az oldott romantikus festői lüktetést. A legújabb nemzedék — megőrizve az „alföldi iskola” paraszti velleitását plebejus-demokratikus eszmeiségét, már a szigorúbb stílusformálás útján haladt, és működésük nyomán a „vásárhelyi művészet” csakugyan iskolává szerveződött, hiszen már megszülettek a művészeti iskolák szükség szerinti velejárói, a stíluseszményt jobbra csak külsőleges jegyekben és közhelyszerűen ismétlő kismesterek is. E sajátos vásárhelyi stílusnak két jegecesedési pontja az elmúlt években — és talán még ma is — Németh József és Szalay Ferenc piktúrája volt. Mindkettőnél a paraszti élet szimbólumvilága és tematikája az általános érvényűség igényével jelentkezett, az első inkább a homogén, sommázó stíluseszmény, némi mítoszszuggallat, a másik hol a verista realizmus, hol pedig a reneszánsz klasszikum felé tágitván a „vásárhelyi iskola” horizontját és lehetőségeit. Németh József és Szalay Ferenc még nem ért el lehetőségei végére, ezért sem náluk, sem a vásárhelyiek túlnyomó részénél nem is beszélhetünk megtorpanásról vagy kifulladásról. Hogy néhányan a Vásárhelyen kiállítók közül túlon túl ismétlik önmagukat? — az nem érv a „vásárhelyi iskola” fejlődése ellen, hiszen a fejlődés a művészetben sem nyílegyenesen előrehaladó vonal.

Ami pedig a vásárhelyieknek a mai magyar festészetben elfoglalt helyét és fejlődési perspektíváját illeti, az eddigiekben már némiképp érintettük a kérdést, és több megelőző hozzászólóval rokon nézetet vallunk. Az elmúlt tizenhárom őszi tárlat és a nagy nemzeti kiállításokon a vásárhelyiek anyaga missziót teljesített, a vulgárnaturalizmussal, az illusztratív életképszerűséggel és a divatszzerűen modernnel szemben a tradícióból fakadt és a tradíció tovább fejlesztésére hivatott iránynak bizonyult. Persze, nem az egyedül életképes irány volt, az is igaz, hogy problémaköre elhatároltsága miatt nem is lehet a „vásárhelyi iskolát” — mint

ahogy történelmi aspektusból az „alföldi iskolát” sem — a modern magyar művészet törzsének tekinteni, hanem csak egy ágának, amely nem zárhatja ki a tőle eltérő úton haladók igazát és jogosultságát. A vásárhelyiek egyébként tudtommal sohasem törekedtek valamiféle népi, nemzeti vagy realista monopóliumra. Ha azonban arra gondolunk, hogy az előjáróban említett Orosz János formanyelve a mitikusabb szimbólika ellenére mennyire rokon Szalay Ferencével, vagy hogy Kondor Béla is, tagadhatatlanul szélesebb hatósugarú problémakörével, valamelyest kapcsolódik a vásárhelyiekhez, hogy Csohány Kálmán balladisztikus jelképvilága sincs Vásárhely nélkül, és immár bontakozik a „szobrász-Vásárhely” arculata is, akkor úgy véljük, hogy a „vásárhelyi művészet” — túllépve a helyi tradíció, az elhatárolt tartalmi kör és a belőle leszűrt tematika határait — a továbbiakban az egész magyar modern művészet fejlődésvetületében nagyobb szerepet fog játszani.

TÓTH SÁNDOR

szobrászművész, Szeged

1953 nyarán érkeztem Hódmezővásárhelyre, az első főiskolai művésztelepre, majd öt éven át itt töltöttem a nyarat, később három évig itt laktam, és azóta is a szomszédból figyelem „a szomszéd kertje mindig zöldebb” jelszóval — lehet, ezért kissé elfogódva — a vásárhelyi művészek fejlődését.

Örülök, hogy olvastam Galyasi Miklós írását, jó lenne, ha a Tiszatáj-ban megnyilatkoznának mindazok, kik a vásárhelyi művészet bölcsőjét ringatták, sokszor egymás ellen feszülő indulatokkal, de szerencsésen egy amplitúdóban; így ezek az erők is a kibontakozást szolgálták. Almási Gyula Béla, Ambrus Tibor, Kajári Gyula, Kurucz D. István, Ritly Vali, Szabó Iván, Szabó Endre nevét említeném elsőként.

Kár, hogy már nem tud szólni Kiss Lajos, a vásárhelyi szegény emberek krónikása...

Hogy a vásárhelyieket megértsük, egy-két adatot közölnék — mert még más nem tette — nem a teljesség igényével. Vásárhelyen sokan megfordultak a Képzőművészeti Alap művésztelepein „a Sztálin úti, Tükör utcai, Mártélyi és a jelenlegi Zöld utcai telepeken. Az itt járt művészek közül sokan évenként visszatérnek, most mégsem róluk akarok szólni.

Voltak, kik itt születtek, és eltávoztak: Kamotsai István, Kincses Mária, Kurucz D. István, Nagygyörgy Sándor. Voltak, kik itt éltek hosszabb-rövidebb ideig: Novák Lajos, Surányi Mária, Szemerédi Miklós, Szurcsik János. Mások itt születtek és itt is maradtak: Erdős Péter, Fodor József, Hézsó Ferenc, Samu Katalin, vagy ha el is mentek, visszatértek: Fejér Csaba. Végül azokról kell szólni, akik az ország különböző részeiből, főként a Dunántúlról idejöttek, és itt letelepedtek: Almási Gyula Béla, Fekete János, Füstös Zoltán, Kajári Gyula, Kohán György, Lelkes István, Németh József, Szalay Ferenc, Végvári Gyula. Ide sorolnám még a családi kapcsolatok révén vissza-visszatérőket: Csohány Kálmán, Simon Ferenc, Szabó Iván.

Az előbb felsorolt adatok — a művészek életkorát is tekintetbe véve — részben meghatározói a *vásárhelyi művészetnek*: ORGANIKUS! — Idősebb és fiatalabb generáció, itt születtek és ide származottak egymást nem gátolva élnek. A vásárhelyi valóság más-más oldalát szemlélők, jelenségeit művészetükben kifejezik. Többségük valamilyen formában, konkrét viszonyban (munkaviszonyban) van a várossal, valamelyik üzemével, intézményével, társadalmi szervekkel. Az életet nem kívülről szemléli, a vásárhelyi jelent élők és a jövőt tervezik, ahogyan a város gazdag múltján serényen munkálkodó elődeik tették.

Ez a reális léti kapcsolat meghatározója a vásárhelyiek „vásárhelyiségének”. Nem stíláriis iskola, nem szellemi egységfront, nem spekulatív modernizálás, hanem egyszerűen a mai magyar és speciálisan vásárhelyi alföldi valóságból táplálkozó, a legjobb nemzeti hagyományokat folytató, érzelmi és egyénenként determinált képi reagálás: ez a vásárhelyi műhely munkája.

Azért lírai a vásárhelyi realizmus, ahogy Perneczky Géza említette volt, mert az alkotók állapotállása, az egyénhez leginkább kapcsolódó érzelmek, emóciók és azokat kifejtő érzetek képi kifejezése.

Lehet, hogy manapság, mikor a képzőművészeti életben az értékrendek, normák eléggé szétestek, egyeseknek kevés a vásárhelyiek „mondanivalója”, és túlságosan egyszerű a nyelvezete. Ezeknek azt válaszolom, hogy az elektromos agyak mindent tudnak — tudhatnak —, csak érzelmi kapcsolatot teremteni egymás között

nem képesek. A művészet hivatása pedig — vallom — az érzelmi kapcsolatok családon és kis közösségen túli kiépítése a világban. („Az én vezéreszmém azonban...: a népek testvérrelválásának eszméje, a testvérré válás minden háborúság és minden viszály ellenére...” Bartók Béla)

Az élet lényege egyszerű, mint évezredekkel ezelőtt, és majdani tízezer évek után; születünk, kiteljesedünk, meghalunk, és szeretnénk kiteljesedésünkéből valami keveset továbbadni, hogy ne haljunk meg teljesen. A vásárhelyi művészet jövőjét biztosnak látom, ha megértik továbbra is művelői az élet lényegét, a világ egyszerű és csodálatos harmóniájának egységét, megújuló ritmusát, és azon munkálkodnak. Ezzel összefüggésben hadd idézzem Pátzay Pált: „Azt gondolom, senki semmilyen módon nem érhet el többet, nagyobbat, mint ha cselekedeteivel, műveivel népe életének, művelődésének tényezőjévé lett.”

Utólag kérem a szerkesztőség elnézését, hogy nemcsak a kérdésre válaszoltam. Leírtam, mit legszükségesebbnek láttam közölni egy máris nagyjelentőségűvé gyűrűzött vitához. Nagyon örülök, hogy a *Tiszatáj* ezt a Tisza táji, de országos, talán még annál is nagyobb jelentőségű problémát, a művészet lényegét kutató kérdést, a vásárhelyi művészet „hogyan-továbbja” ürügyén felvetette.

A vásárhelyi művészetről folyó eszmecserénk során néhány nem hozzászólásnak szánt, de a maga nemében figyelemre méltó levél részletét is közreadjuk — szerzőik hozzájárulásával. (A szerk.)

REDŐ FERENC

budapesti festőművész hozzánk írt leveléből:

...Tisztaban vagyok azzal, hogy milyen felelősséggel jár az, egy gondolatot rábízni színekre, formákra, anyagra, és tűnni, hogy az megkezdje a maga önálló életét, amelyet a festő utólag már nem tud befolyásolni. Azonban — mint gyakorló művész — tisztaban vagyok ezzel, és miután ismerem valamennyire a vizualitás hatótényezőit, ezek ismeretében felelősséggel bízom gondolataimat a magam által kialakított formákra.

Az írásbeliség, a fogalmazás más dolog. Abban nem vagyok otthonos, és nem tudom, hogy a szó, amelyet leírok, hogyan él és cselekszik tovább megakadályozhatatlanul, esetleg szembe fordulva eredeti feladatával. Márpedig a „vásárhelyiség” túl drága nekem ahhoz, hogy dilettáns módjára bánjak vele, egy olyan rangos folyóiratban, mint a „Tiszatáj”.

Ismételten nagyon köszönöm a megtisztelő felhívást, igazán sajnálom, hogy annak nem tudok eleget tenni.

BEKE TIBORNÉ

budapesti olvasónk írja:

Szeretem a képzőművészetet, és talán nem vagyok szerénytelen, ha megvallom: érzem is az alkotásokat.

Más dolog azonban erről jelentősséggel írni.

Eddig három vásárhelyi tárlatot láttam (amire külön leutaztam), és tagadhatatlanul mély benyomást tettek rám. Többet, erősebbet mond, mint a hazánk más vidékén dolgozó képzőművészeti csoportok. Ha nem tudnám is, felismerném, hogy vásárhelyi kiállítást látok. Vajon miért, hiszen sok ott kiállító művész pesti tárlaton is szerepel. De összhangja oly szuggesztív, oly koncentrált, hogy kétségtelenné tesz a felismerést. (Valahogy úgy, ahogy Egry fejezi ki a Balatont.)

Szakavatott műtörténészek elmondták már, miért más a vásárhelyi művészet, és mit tett hozzá az egyetemeshez. Maguk most arra kíváncsiak, mit mond a közönség; jelen esetben én? Emberi és magyar, és ezt valahogy olyan *szükszavúan és súlyosan közlik, mint ahogy a nagyon fontos dolgokat mondja az ember; egytagúan!* (Pl.: fáj, sír, fél, kés, ad... stb.) Mi benne a varázs? Az őszinteség, a színek tiszta ereje, a belőlük sugárzó misszió és a feddhetetlenség. A hit. A vonalas, kemény, konstruktív egyértelműség, a mondanivaló mélysége és emberi melegsége. A közelség; a meglepetés, hogy rólunk van szó. A csoda, az, ahogy összeáll, mint a mozaik, vagy mint a hímek, egymáshoz tartozóan. Legyen az Fekete János vázaja, vagy a puritánságukban is monumentális Kohán-képek, vagy Németh József *Vásárhelyi madonnája*.

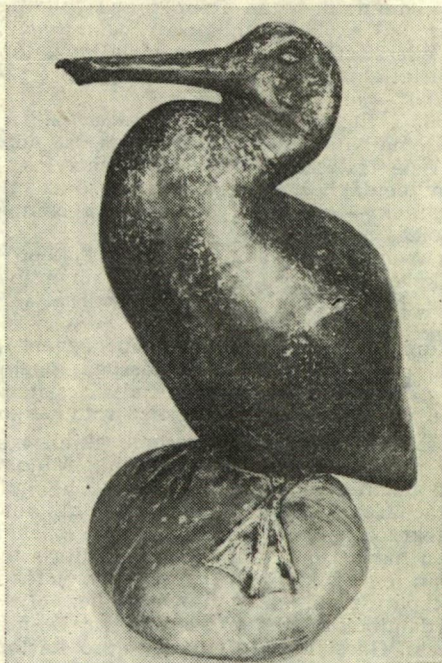
A Tornyai múzeumban kiosztott kérdőívben szerepel olyan kérdés is, hogy vajon hiányolom-e az absztraktot a kiállításról? — Nem hiszek abban, hogy kívülről való beavatkozás — akár a műélvező részéről való vagy akár „hivatalos” — használ a művészi alkotásnak, ezért nem válaszolok egyes művészek tevékenységére vonatkozóan. Ha az absztraktot be tudják illeszteni vásárhelyi világukba, a jelzésig, a sugalmazásig egyszerűsítve, és ezt szívből teszik, biztosan igazuk lesz! Ismerek jó művészeket, akik egyelőre az asztalfióknak, de festenek absztraktot, s hosszú könyörgésre, szinte büntudatosan mutatják meg az érdeklődőknek. Hiszem azt, hogy a tehetség így is megnyilatkozik. (Csak zárójelben írom: sok európai, és jelentős tengerentúli múzeumot láttam, ami alkalmat ad a viszonyításra.)

A képeken úgyis a *színek* hatnak és mondanak el mindent. Gondolok itt az évekkal ezelőtt kiállított, Almási Gyula: *Önéletrajz* című festményre. A mai ember lelkivilága így is kivetülhet.

Sokat beszélgettem egy barátommal arról — ő adta az ötletet —, miért nincs Pesten egy eredeti, állandó vásárhelyi galéria? Miért nem tesznek annak érdekében, hogy ez megvalósuljon? Tudom, kapni az edényboltokban vásárhelyi majolikát, de én olyat gondolok, mely egységesen képviseli a vásárhelyi gondolatot kerámiában, képből, szoborban. Lehetséges ez?

*

A körkérdésünkre beérkezett válaszok, vélemények természetének megfelelően e számunktól kezdve már a korábbi számainkban megjelent válaszokkal, azok megállapításaival polemizáló hozzászólásokat is közreadunk, és ilyen hozzászólásokat továbbra is szívesen fogadunk. Az így vitává kerekedett véleményssorozatot ez év első felében ankétal és vitázáró tanulmánnyal kívánjuk befejezni. A művészetek berkeiben kevésbé tájékozott, de a téma iránt érdeklődő olvasóink kérésének megfelelően ezúttal közöljük, az eddig megnyilatkozó személyek neveit: Pernecky Géza művészettörténész (B.-pest), Solymár István művészettörténész, a Művészet szerkesztője, a Nemzeti Galéria főig.-helyettese (B.-pest), Borsos Miklós Kossuth-díjas szobrászművész (Tihany), Hézsó Ferenc festőművész (Hódmezővásárhely), Koczogh Ákos művészettörténész (B.-pest), Kovács Gyula művészettörténész (B.-pest), Somos Miklós festőművész (B.-pest), Galyasi Miklós ny. múzeumigazgató (Hódmezővásárhely), D. Fehér Zsuzsa művészettörténész (B.-pest), Fodor József festőművész (Hódmezővásárhely).

Fekete János: Vadkacsa